

Tomaszewski, Jerzy

„Biuletyn Historii Pogranicza” nr 1,
2000; nr 2, 2001: [recenzja]

Przegląd Historyczny 93/3, 370-371

2002

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Szatę graficzną pierwszego tomu opracował znakomity malarz białoruski Leon T a r a s e w i c z, toteż ma on charakter druku bibliofilskiego. Dwa kolejne tomy są wydane znacznie skromniej, aczkolwiek starannie i estetycznie. Redaktor nie zapomniał podać informacji o autorach artykułów i przekładów literackich.

Rocznik ukazuje się przy pomocy finansowej osób prywatnych oraz instytucji: tom I i III Mirosława Cieluszeckiego, tom I — Valika Sielviasiuka i Zenona Janowicza, tom II i III — Fundacji im. Stefana Batorego, tom II — Komisji Charytatywnej „Gazety Wyborczej”, tom III — Polskiego Komitetu ds. UNESCO i Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska — Białoruś.

J. T.

„Biuletyn Historii Pogranicza” nr 1, 2000, s. 123, 1 nlb.; nr 2, 2001, s. 167, 1 nlb. Białystok, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Białymstoku.

Ukazały się pierwsze dwa zeszyty nowego periodyku historycznego wydawanego w Białymstoku. Jest to już drugie (po „Białoruskich Zeszytach Historycznych”) czasopismo tego szybko rozwijającego się ośrodka naukowego, który ma ambicje kształtowania więzi między uczonymi Polski, Litwy i Białorusi, „a może nie tylko”, jak z nadzieją napisała redakcja w słowie wstępnym do czytelników, zamieszczonym w numerze pierwszym. Redaktorem pisma jest Jan Jerzy M i l e w s k i, zastępcami są: Aleksander K r a w c e w i c z (Grodno) i Rimantas M i k n y s (Wilno), w skład zespołu wchodzi także Marek K i e t l i Ń s k i, ks. Tadeusz K r a h e l, Cezary K u k l o oraz Marzena L i e d k e; w drugim numerze przybyli Jan S n o p k o i Wojciech Ś l e s z y Ń s k i. Współpracę przyrzekli: Dymitr K a r e w (Grodno), Algis K a s p e r a v i č i u s (Wilno), Wasilij K u s z n i e r (Mińsk), Paweł Ł o j k o (Mińsk), Aleksander N i e c z u c h r y n (Grodno) oraz Władimir N i k i t e n k o w (Brześć).

Międzynarodowemu składowi redakcji odpowiada problematyka obu zeszytów oraz ich postać językowa. Dominuje język polski, lecz niektóre artykuły i recenzje są w językach białoruskim i rosyjskim, streszczenia w językach litewskim lub białoruskim i angielskim. Artykuły dotyczą zagadnień białoruskich, litewskich, polskich i żydowskich.

Redakcja zapowiada dyskusje, których przedsmak znajdujemy już obecnie. W pierwszym numerze zamieszczono artykuł Jurija K i t u r k i o poglądach Romana Dmowskiego na sprawy białoruskie, z którym polemizuje Jerzy T u r o n e k, Rimantas Miknys zastanawia się nad świadomością Polaków litewskich i nawiązuje do poglądów Juliusza B a r d a c h a. Polemiczne elementy znajdują się także w recenzjach i sprawozdaniach z konferencji. Istotne zagadnienia podejmują także autorzy innych artykułów. Algis Kasperavičius krytycznie analizuje świadomość Litwinów i koncepcje litewskich polityków przed 1939 r., dotyczące przynależności Wilna i Wileńszczyzny. Wojciech Śleszyński omawia działalność radzieckich szkół wyższych w Białymstoku i Grodnie w latach 1939–1941. W dziale „Referaty” zamieszczono autoreferaty rozpraw doktorskich obronionych w Białymstoku (Małgorzata M o r o z, „Krynica i jej środowisko. Białoruska Chrześcijańska Demokracja w Polsce, 1918–1938; Alfons B o b o w i k, „Szkolnictwo na ziemiach północno-wschodnich RP w latach 1918–1939”) i w Mińsku (Jewgienij R o z e n b l a t, „Hitlerowska polityka ludobójstwa wobec ludności żydowskiej w zachodnich regionach Białorusi 1941–1944”). Skromny na razie dział „Materiały źródłowe” reprezentują petycje z 1918 r. do Rady Regencyjnej o przyłączenie do Polski mieszkańców trzech wsi regionu wileńskiego (podał do druku Jan Snopko) oraz raport Urzędu Wojewódzkiego w Nowogródku dotyczący posła Genadiusza Szymanowskiego (podał do druku Jan J. Milewski).

Drugi numer otwierają wypowiedzi poświęcone pamięci Jerzego Giedroycia, bez wątpienia duchowego patrona czasopisma. Dział artykułów zawiera trzy pozycje: Virgilijus P u g a č i a u s k a s, „Magistrat wileński w pierwszych latach pod zaborem rosyjskim (1794–1808)”; Władimir Ł a d y s i e w, „Traktat ryski 1921 r. a polityka eksportu rewolucji władz Rosji Sowieckiej”; Krzysztof B u c h o w s k i, „Stanisław Narutowicz — szkic do portretu idealisty”. Autoreferaty informują o problematyce rozpraw doktorskich obronionych w Wilnie (Raimonda R a g a u s k i e n é, „Mikołaj Radziwiłł »Rudy« (ok. 1515–1584) magnat Wielkiego Księstwa Litew-

skiego XVI wieku”), Kownie (Valdas Rakutis, „Wojsko Wielkiego Księstwa Litewskiego w dobie Sejmu Czteroletniego 1788–1792”), Brześciu (Aleksandr A. Zagornow, „Polityka samodzielnia w zakresie cenzury na Białorusi w pierwszej połowie XIX w.”) oraz Białymstoku (Adam Miódowski, „Akcja polityczna ugrupowań demokratycznych w sprawie polskiego wojska w Rosji w latach 1917–1918”). Dział „Źródła i materiały” zawiera sprawozdanie o stanie oświaty w ośmiu powiatach województwa białostockiego w 1936 r. (podał do druku Marek Kietliński) oraz informacje o świętach obchodzonych na Białostocczyźnie w latach 1939–1941 (opracował Aleksander Śleszyński). Obydwa numery zawierają obszernie działy recenzji oraz informacji o życiu naukowym.

Problematykę stosunków narodowościowych znajdujemy we wszystkich artykułach oraz w większości recenzji, przeglądów i sprawozdań. Przyszłość pokaże, czy czasopismo utrzyma taki charakter materiałów w nim zamieszczonych, lecz wydaje się to prawdopodobne ze względu na dzieje ziem, które reprezentuje Komitet Redakcyjny. Zagadnienia narodowościowe oraz wyznaniowe zajmowały przecież istotne miejsce w życiu społeczności Białorusi, Litwy oraz północno-wschodnich ziem polskich, nie tylko w XIX i XX stuleciu. W sumie omawiane czasopismo zasługuje na uwagę i miejmy nadzieję, że redaktorom wystarczy energii na kontynuowanie tej inicjatywy.

Redakcja nie zapowiada częstotliwości ukazywania się „Biuletynu”, co zapewne wynika z jego „kruchych podstaw finansowych”, o których jest wzmianka w słowie wstępnym. Zeszyt pierwszy powstał wysiłkiem społecznym i ukazał się dzięki pomocy białostockich placówek Banku Polska Kasa Opieki SA oraz powszechnego Zakładu Ubezpieczeń SA, zeszyt drugi wsparły Bank Pekao SA oraz Bank Gospodarki Żywnościowej SA. Miejmy nadzieję, że instytucje te okażą się szczodre także w przyszłości, podtrzymując dobre w tym względzie tradycje największych polskich banków oraz firm ubezpieczeniowych.

J. T.

Mariusz Misztal, *An Outline of British History with Illustrative Documents and an Annotated Index*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej w Krakowie, Kraków 2000, s. 357, il., mapy, aneksy.

Jest to bardzo ciekawie i oryginalnie skonstruowany z najważniejszych dokumentów i tekstów źródłowych podręcznik dziejów Wielkiej Brytanii. Przeznaczony jest głównie dla studentów, ale stanowić może interesującą lekturę także dla innych czytelników. Obejmuje niemal sześć tysięcy lat, od ok. 4000 r. p.n.e. do roku 1992 (akceptacja w referendum postanowień konferencji w Maastricht jako wejście Wielkiej Brytanii w nową epokę dziejów w ramach Wspólnoty Europejskiej). Książka dzieli się na dwie części. Część I przedstawia historię Anglii podzieloną na okresy chronologiczne: pierwsi Brytowie; Brytania rzymska 55 r. p.n.e.–410 r. n.e.; powstanie Brytanii 400–1066; Anglia pod rządami Normanów 1066–1154; rządy dynastii Anjou–Plantagenetów 1154–1399; dynastia Lancaster i Wojna Dwóch Róż 1399–1485; dynastia Tudorów 1485–1603; dynastia Stuartów 1603–1714; dynastia Hannover i Saxon–Gotha 1714–1917; dynastia Windsorów od 1917 r. Część II przedstawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Szkocji do 1707 r. Kończą książkę dwa aneksy: pierwszy przedstawia listę brytyjskich premierów, drugi prezentuje skład imperium brytyjskiego (a. „Present-day British dependencies; b. Areas formerly under imperial control — now members of the Commonwealth”; c. „Areas formerly under imperial control”).

Poszczególne rozdziały zbudowane są z zestawów najbardziej charakterystycznych dokumentów, dotyczących najważniejszych wydarzeń danego okresu, z podaniem źródła, z którego je zaczerpnięto. Każdy dokument opatrzony jest zwięzłym, ale bardzo celnie skonstruowanym komentarzem, ukazującym jego kontekst. Dobór dokumentów i zagadnień jest trafny. Ogromnie cenny jest „Annotated Index”, prezentujący ważne postaci oraz wyjaśniający terminy występujące w tekście.

M. B.